

BUDŽET EVROPSKE UNIJE

dr Damir Šehović
Ekonomski fakultet Podgorica

Sadržaj predavanja:

- ▶ Specifičnosti budžeta Evropske unije
- ▶ Načela budžeta Evropske unije
- ▶ Postupak donošenja budžeta Evropske unije
- ▶ Prihodi budžeta Evropske unije
- ▶ Rashodi budžeta Evropske unije
- ▶ Reforma budžeta Evropske unije

Specifičnosti budžeta Evropske unije

- ▶ Budžet EU je praktično jedini instrument sprovođenja zajedničke fiskalne politike na nivou Unije
- ▶ Postoje brojne **specifičnosti** koje ga razlikuju od nacionalnih budžeta država članica:
 1. Specifičnost prihodne i rashodne strane budžeta EU;
 2. Veličina budžeta EU (oko 1% GDP EU);
 3. Manja dinamika rasta u odnosu na nacionalne budžeta;
 4. Obaveza striktnog uravnoteženja;
 5. Dominantno investicioni karakter budžeta (preko 90%).
- ▶ Specifičnosti u odnosu na tradicionalne funkcije budžeta (alokativna, redistributivna, stabilizaciona), koje budžet EU ne obavlja

Načela budžeta Evropske unije

- ▶ Budžet Evropske unije je definisan osnivačkim ugovorima EU - Ugovorom o osnivanju Evropske ekonomske zajednice iz 1957. godine i Ugovorom iz Matrihta iz 1992. godine, kao i sekundarnim zakonodavstvom
- ▶ Budžet Evropske unije je zasnovan na sljedećim **načelima (principima)**:
 1. Načelo jedinstva;
 2. Načelo tačnosti;
 3. Načelo univerzalnosti;
 4. Načelo godišnje periodičnosti;
 5. Načelo ravnoteže;
 6. Načelo specifikacije;
 7. Načelo jedinice obračuna;
 8. Načelo transparentnosti i razumnog finansijskog upravljanja.

Postupak donošenja budžeta Evropske unije

- ▶ Konačna struktura budžeta EU je utvrđena na Samitu Evropskog savjeta u Briselu 1988. godine
- ▶ Budžet EU se zasniva na:
 1. **Jednogodišnjim budžetima** - koji se donose za period od jedne kalendarske godine i kojima se detaljno reguliše realizacija budžeta Evropske unije
 2. **Višegodišnjoj finansijskoj perspektivi** - koja služi kao višegodišnji okvir za rashode Evropske unije
- ▶ Osim budžeta EU postoji i višegodišnji finansijski okvir ili perspektiva koja predstavlja približan, planiran i okvirni pregled očekivanih prihoda i rashoda u narednih nekoliko godina, a koja se obično odnosi na period od šest godina
- ▶ Višegodišnji finansijski okvir je neka vrsta međuinstitucionalnog sporazuma putem kojeg Evropska komisija, Evropski parlament i Savjet Evropske unije postižu dogovor o budžetskim prioritetima i strukturi rashoda za predstojeći šestogodišnji period

Postupak donošenja budžeta Evropske unije

- ▶ Višegodišnjim finansijskim okvirom su utvrđeni maksimalni iznosi za finansiranje aktivnosti EU u prioritetnim oblastima
- ▶ Postupak pripreme višegodišnjeg finansijskog okvira obuhvata pregovore o nacrtu budžeta EU koji izrađuje Evropska komisija u dogovoru sa Savjetom Evropske unije i Evropskim parlamentom, čime ovaj pravni dokument prerasta u **međuinstitucionalni sporazum**
- ▶ Evropski parlament, formalno gledano, usvaja budžet EU, pri čemu ga potpisuju predstavnici svih pomenutih institucija
- ▶ Nakon sklopljenog dogovora o višegodišnjem finansijskom okviru, **Evropska komisija** počinje sa pripremama godišnje budžetske strategije i izdaje uputstva za pripremu godišnjeg budžeta
- ▶ Komisija priprema nacrt godišnjeg budžeta i dostavlja ga Savjetu EU i Evropskom parlamentu
- ▶ Nakon sprovedenih konsultacija sa Evropskim parlamentom, **Savjet EU** usvaja nacrt budžeta i dostavlja ga Parlamentu
- ▶ **Evropski parlament** usvaja budžet EU

Prihodi budžeta Evropske unije

- ▶ U prvim godinama svog postojanja Evropska ekonomska zajednica se, poput međunarodnih organizacija, finansirala priložima zemalja članica, da bi tokom prve polovine 70-tih godina XX vijeka došlo je do radikalnih promjena kojima dobila sopstvene izvore finansiranja
- ▶ Budžet EU dominantno počiva na sopstvenim prihodima, koje ipak treba shvatiti uslovno s obzirom na punu ingerenciju država članica da uređuju i naplaćuju poreze, što svakako nije slučaj sa EU
- ▶ **Sopstvene prihode čine:**
 1. Prihodi po osnovu uvoznih carina i dažbina na poljoprivredne proizvode (tradicionalni sopstveni prihodi);
 2. Prihodi od dijela poreza na dodatu vrijednost;
 3. Prihodi zasnovani na bruto nacionalnom dohotku.

Prihodi budžeta Evropske unije

- ▶ U prihode budžeta EU spadaju i **ostali prihodi**, u koje se ubrajaju:
 1. Prihodi od poreza na dohodak i drugih odbitaka od plata osoblja ustanova EU;
 2. Prihodi od kamata,
 3. Doprinosi država koje nijesu članice nekim programima EU;
 4. Prihodi od otplate neiskorišćene finansijske pomoći primljene od EU;
 5. Prihodi od kamata na zakašnjela plaćanja;
 6. Prihodi od kazni;
 7. Prihodi po osnovu viška sredstava ostvarenih u prethodnom periodu.

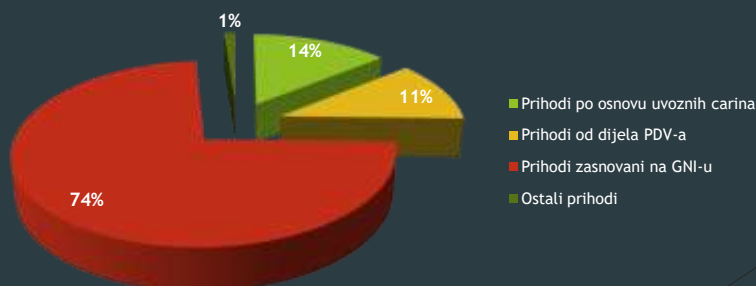
Prihodi budžeta Evropske unije

- Struktura sopstvenih prihoda budžeta EU se vremenom mijenjala i od 1970. godine je značajno evoluirala

Luksemburg (Sistem sopstvenih prihoda) 1970. godina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvozne carine 2. Nameti od poljoprivrede 3. Prihod od PDV-a po stopi od 1%
Fontainebleau 1984. godina	<ol style="list-style-type: none"> 1.i 2. Neprimijenjeno 3. Prihod od PDV-a po stopi od 1.4%
Bruseles (Prvi Delors-ov paket)1988-1992	<ol style="list-style-type: none"> 1.i 2. Neprimijenjeno 3. Prihod od PDV-a po stopi od 1.4%, ali je osnovica ograničena na 55% GNP-a za sve države članice 4. Prihod po osnovu GNP-a 5. Ukupni prihodi ograničeni na 1.2% GNP-a EU (1999. godina)
Edinburgh (Drugi Delors-ov paket)1993-1999	<ol style="list-style-type: none"> 1.i 2. Neprimijenjeno 3. Prihod od PDV-a po stopi od 1%, osnovica ograničena na 50% GNP-a za kohezijske zemlje od 1996. godine, a za ostale od 1999. godine 4. Prihod po osnovu GNP-a povećan 5. Ukupni prihodi ograničeni na 1.27% GNP-a EU
Berlin (Agenda 2000) 2000-2006	<ol style="list-style-type: none"> 1.i 2. Neprimijenjeno 3. Postepeno snižavanje stope PDV-a na maksimalno 0.5% 4. Prihod po osnovu GNP-a povećan 5. Ukupni prihodi ograničeni na 1.27% GNP-a EU
Finansijska perspektiva 2004-2006	<ol style="list-style-type: none"> 1., 2., 3., i 4. nepromijenjeno 5. Ukupni prihodi ograničeni na 1.24% GNP-a EU

Prihodi budžeta Evropske unije

- Struktura prihoda budžeta EU za 2013. godinu

Rashodi budžeta Evropske unije

- ▶ Rashodi budžeta EU služe za finansiranje zajedničkih politika koje su od strane država članica prenete na nadnacionalni nivo, za čije izvršenje je zadužena Evropska komisija
- ▶ **Struktura javnih rashoda** ukazuje na političke prioritete Unije, koji su grupisani u sljedeće kategorije:
 1. Održivi razvoj: ostvaruje se preko dvije povezane stavke, koje se odnose na konkurentnost za rast i zaposlenost i koheziju za rast i zaposlenost;
 2. Prirodni resursi: pomoć evropskoj poljoprivrednoj politici, ribarstvu, ruralnom razvoju, očuvanju prirodnih resursa;
 3. Unutrašnje politike: borba protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalnih migracija, zaštitu potrošača i slično;
 4. EU kao globalni partner: spoljne aktivnosti EU, pretpripremni programi pomoći budućim članicama;
 5. Administrativni troškovi i naknade: troškovi institucija EU.

Rashodi budžeta Evropske unije

- ▶ Višegodišnji finansijski okvir EU za period 2007-2013. godine

Obaveze	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
1. Održivi rast	59.675	62.795	65.800	68.235	70.660	73.715	76.785
I a. Konkurentnost za rast i zaposlenost	12.105	14.390	16.680	18.965	21.250	23.540	25.825
I b. Kohezija za rast i zaposlenost	47.570	48.405	49.120	49.270	49.410	50.175	50.960
2. Prirodni resursi	57.180	57.900	58.115	57.980	57.850	57.825	57.805
Poljoprivreda	43.500	43.673	43.354	43.034	42.714	42.502	42.293
3. Unutrašnje politike	1.630	2.015	2.330	2.645	2.970	3.295	3.620
4. EU kao globalni partner	11.400	12.175	12.945	13.720	14.495	15.115	15.740
5. Administracija	3.675	3.815	3.950	4.090	4.225	4.365	4.500
Naknade							
Ukupne obaveze	133.560	138.700	143.140	146.670	150.200	154.315	158.480
Ukupna plaćanja	134.690	136.500	127.700	126.600	132.400	138.400	143.100
Plafon obaveza, u %	1,15	1,23	1,12	1,08	1,11	1,14	1,15
Nepredviđeni troškovi, u %	0,09	0,01	0,12	0,16	0,13	0,10	1,09
Plafon doprinosa, u %	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24

Reforma budžeta Evropske unije

- ▶ U novije vrijeme se sve više govori o potrebi reforme budžeta EU, kako na prihodnoj, tako i na rashodnoj strani
- ▶ **Problem na rashodnoj strani budžeta EU** se uglavnom odnosi na činjenicu da je postojeća rashodna strana budžeta relikv poštosti, da je i suviše rigidna i da ne obezbjeđuje prostor za finansiranje trenutno najaktuelnih problema unutar Unije - izazova globalne konkurentnosti, bezbjednosti ili klimatskih promjena

Povećati	Značajnije na mijenjati	Značajnije smanjiti
Istraživanje i razvoj i inovacije	Konkurentnost i unutrašnje tržište	Poljoprivreda i ruralni razvoj
Stabilizacija	Kohezija (konvergencija)	Kohezija (regionalna konkurentnost)
Životna sredina	Zapošljavanje i socijalna zaštita	
Spoljašnji izdaci (odbrana, zastupljenost u globalnim organizacijama, razvojne pomoći, politike susjeda)	Zaštita potrošača Sloboda, bezbjednost i pravda Obrazovanje i kultura	

Reforma budžeta Evropske unije

- ▶ Takođe postoje **argumenti za reformu i prihodne strane budžeta EU**:
 1. Potreba značajnije finansijske autonomije Unije u funkciji kvalitetnijeg suočavanja s novim izazovima;
 2. Neophodnost stvaranja pretpostavki za obavljanje stabilizacione funkcije od strane budžeta EU, što do sada nije bio slučaj;
 3. Praćenje izazova vezanih za promjenu političkog i institucionalnog modela Unije koja je u toku.
- ▶ Kako finansiranje putem kontribucija država članica onemogućava racionalnu alokaciju resursa u EU, i proces čini komplikovanim, a utiče i na pojavu logike zasnovane na tzv. neto prinosu, počinje se razmišljati u pravcu postepene zamjene doprinosa nacionalnih država pravim sopstvenim prihodima budžeta EU

Reforma budžeta Evropske unije

- ▶ Kao rezultat prethodno sprovedenih istraživanja, **Evropska komisija je 2011. godine predložila niz promjena**, od kojih je potrebno izdvojiti tri:
 1. Doprinos država članica treba da bude pojednostavljen putem ukidanja postojećeg prihoda od dijela PDV-a od 31. decembra 2013. godine, s obzirom da predstavlja značajan administrativni teret;
 2. Porez na finansijske transakcije i novi sopstveni izvor od PDV-a treba da budu uvedeni u periodu od 2014. do 2018. godine, koji će biti bolje povezani s evropskim politikama i ciljevima, što će postepeno smanjiti direktan doprinos država članica;
 3. Počev od 2014. godine uspostaviti novi sistem privremenih korekcija, koji će zamijeniti sve postojeće mehanizme.
- ▶ Na osnovu predloga reforme sistema prihoda budžeta EU, usvojena je nova višegodišnja finansijska perspektiva za period 2014-2020. godine, koja se trenutno i primjenjuje

Hvala na pažnji!

damirsehovic@yahoo.com